

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 13 lipca 2017 roku

ZSR.422.10.2017.MK

**Prezisi
Sądów Apelacyjnych
wszyscy**

z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 697) wynika, że piecza zastępcza winna mieć charakter tymczasowy, z dążeniem do możliwie jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny biologicznej, a jeżeli jest to niemożliwe, dążenie do adopcji dziecka.

Art. 47 ust. 6 i 7 ustawy stanowi, że w przypadku stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny, załączając opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku nieprzekazania do sądu w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej informacji, o której mowa wyżej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej. Do wniosku organizator rodzinnej pieczy zastępczej dołącza w szczególności opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Analogiczny przepis został dodany do art. 100 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej, który w ust. 4a stanowi, że dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Do wniosku dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej dołącza opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną.

Celem powyższych przepisów jest przyspieszenie podejmowania rozstrzygnięć w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, które przebywa w pieczy zastępczej. Termin 18 miesięcy wyznacza okres, w jakim powinno dojść do ostatecznego uregulowania sytuacji dziecka.

Z informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli „Działania powiatów w zakresie tworzenia i wsparcia rodzin zastępczych” z 23 lutego 2017 roku¹ wynika, że w latach 2013 – 2015 w skontrolowanych powiatach rodzinną pieczę zastępczą opuszczało rocznie zaledwie około 14,0% dzieci. Z tej grupy najwięcej – ponad 35% stanowili pełnoletni usamodzielnieni wychowankowie, 25% dzieci, które wróciły do rodzin biologicznych, a 18% zostało adoptowanych. Podobne tendencje występowały w skali kraju.

Powyższe oznacza, że pobyt w pieczy w większości przypadków ma charakter stały.

Zgodnie z art. 58 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres czterech miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny biologicznej, adopcję, umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tymczasem z informacji NIK wynika, że w powiatach objętych kontrolą czas pobytu dzieci w pogotowiu rodzinnym w ok. 50% przypadków wynosił ponad osiem miesięcy, a w niektórych przypadkach nawet powyżej trzech lat. Bardzo często dzieci w pogotowiach rodzinnych przebywają prawie dwa lata, mimo że rodzice biologiczni nie wykazują inicjatywy przejęcia opieki nad nimi. W tym czasie w naturalny sposób nawiązują się więzi między małoletnimi a rodzicami zastępczymi.

W ocenie NIK wielomiesięczne pobyty dzieci w pogotowiu rodzinnym wynikały najczęściej z przedłużających się postępowań sądowych, np. o pozbawienie rodziców władzy rodzicielskiej. W 10 powiatach (15%) zwracano uwagę na brak współdziałania sądu w sprawach związanych z rozwiązywaniem rodzin zastępczych po ustaniu przyczyn pobytu

¹ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-dzialaniach-powiatow-na-rzecz-tworzenia-i-nbsp-wsparcia-rodzin-zastepczych.html>

dziecka w pieczy – PCPR informował sąd o możliwości powrotu dziecka do rodziców biologicznych, podczas gdy sąd wyznaczał odległy termin posiedzenia.

Postępowania sądowe są długotrwałe, co nie pozwala na dotrzymanie terminów zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wg. ustaleń NIK, procedury następujące po złożeniu przez organizatora do właściwego sądu wniosku o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej, trwają niejednokrotnie kilkanaście miesięcy.

Przedłużające się postępowania sądowe regulujące sytuację dziecka działają na niekorzyść dziecka. Wydłużają czas pozostawania dziecka w pieczy zastępczej, utrudniają jego powrót do rodziny biologicznej albo zmniejszają jego szanse na adopcję. Powodują również, że rodzice zastępczy nie są opiekunami prawnymi i nie mogą reprezentować dziecka przed różnymi instytucjami. Prawnymi opiekunami nadal pozostają rodzice biologiczni. Utrudnia to sprawne działanie w istotnych sprawach dziecka, np. w sytuacji, gdy dziecko umieszczone w pieczy wymaga diagnozy medycznej, specjalistycznego leczenia.

Mając na względzie powyższe, na podstawie art. 10a ustawy z 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), Rzecznik Praw Dziecka zwraca się z prośbą o podjęcie działań w celu zagwarantowania sprawnego prowadzenia postępowań o uregulowanie sytuacji dziecka oraz uwrażliwienie wszystkich sędziów orzekających w sprawach rodzinnych na terenie Państwa Apelacji na problem ochrony dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Wyznaczenie
Marek Piłchowski